

1 Απριλίου 2019

Οι Γυναίκες στον Αγώνα της ΕΟΚΑ

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Ανάμεσα στις σελίδες της Νεότερης Ιστορίας της Κύπρου την πιο περίοπτη θέση κατέχει η λαμπρή εποποιία του Απελευθερωτικού μας Αγώνα του 1955-1959, που φέτος συμπληρώνει 64 χρόνια από το εαρινό εκείνο σκίρτημα της Λευτεριάς και μιαν εξηκονταετία από τη λήξη της τελεσφόρησής του.

Γιατί, παρά την απογοήτευση από τη ματαίωση της εκπλήρωσης του πρωταρχικού του στόχου, που ήταν η δικαίωση των μακροχρόνιων εθνικών πόθων του κυπριακού Ελληνισμού για την Ένωση με τη μητέρα Ελλάδα, και όσο και αν εκ των υστέρων μεμψιμοιρούν κάποιοι για την αχρείαστη διεξαγωγή του, ενώ άλλοι για την άκαιρη έναρξή του, διατυπώνοντας την άποψη ότι δεν είχαν διορατικά σταθμιστεί τα διεθνή δεδομένα, ο ανεπανάληπτος εκείνος Αγώνας δεν απέτυχε.

Απεναντίας, λαμβανομένων υπ' όψιν των αγώνων ελευθερίας τόσο στην Ελληνική όσο και στην Παγκόσμια Ιστορία, που ποτέ δεν κατάφεραν να πραγματοποιήσουν το σύνολο των επιδιώξεών τους, ο δικός μας αποτιμάται με σημαντικά οφέλη: όχι μόνο κατόρθωσε να απαλλάξει τη νήσο μας από τον αποικιακό ζυγό, δημιουργώντας συνθήκες εθνικής και πολιτικής ελευθερίας, αλλά και καταξιώθηκε, μετά από αιώνες δουλείας, να ανοίξει τον δρόμο μιας ανεξάρτητης δημοκρατικής πορείας για την εγκαθίδρυση της κρατικής μας οντότητας.

Ανάμεσα στους Αρχηγούς τού υπέρ πίστεως και πατρίδος επικού μας Αγώνα, τους πρωταγωνιστές και τους πρωτεργάτες, από τους μικρότερους μέχρι τους μεγαλύτερους αγωνιστές του υπέρτατου Χρέους, δεν θα μπορούσε να απουσιάζει η Ελληνίδα γυναίκα της Κύπρου, που έγραψε το δικό της έπος στην κυπριακή Ιστορία. Με σθένος αυταπάρνησης, αυτοθυσίας και φιλοπατρίας, με πνεύμα ετοιμότητας και αγωνιστικής προσφοράς, σύνεσης και προνοητικότητας, όπως και άκρας εχεμύθειας, ευστροφίας και αξιοθαύμαστης επιτηδειότητας, κατέθεσε την αρετή και την τόλμη της που θέλει η Ελευθερία, για να ευοδωθεί. Η γυναίκα μάνα, αδελφή, σύζυγος, αρραβωνιαστικιά και μαθήτρια των διαδηλώσεων, των συνθημάτων και των φυλλαδίων, της στοργικής προφύλαξης καταζητούμενων και ανταρτών στο κρησφύγετο του σπιτιού της, η γυναίκα-σύνδεσμος των δύσκολων και επικίνδυνων αποστολών, τη γυναίκα των ομάδων κρούσεως για τη μεταφορά όπλων και καταζητούμενων, καθώς και η γυναίκα κρατούμενη, κατάδικη και βοηθός στο εκτελεστικό.

Ιδού πώς ο Διγενής στα Απομνημονεύματά του με γλαφυρή αλλά και ως εκ των συσσωρευμένων εμπειριών του με τεκμηριωμένη γραφίδα ανατομικής διάγνωσης περιγράφει την αγωνίστρια Ελληνίδα της Κύπρου, απονέμοντάς της τον δίκαιο έπαινο: «Αι νεάνιδες της Κύπρου όχι μόνον δεν υστέρησαν εις τόλμην και αυτοθυσίαν, αλλά και εφάνησαν πραγματικά Σπαρτιάτιδες, Σουλιώτισσες κα Μεσολογγίτισσες». Και συνεχίζει αλλού: «Εις πολύ εμπιστευτικάς αποστολάς εχρησιμοποίουν το γυναικείον φύλον. Αι γυναίκες απεδείχθησαν πολύ έμπιστοι και παραδόξως ολιγότερον φλύαροι ή οι άνδρες εις την εκπλήρωσιν της αποστολής των, καθώς επίσης περισσότερον καρτερικάί εις τα βασανιστήρια των Άγγλων. Ουδεμία γυνή εξ εκείνων τας οποίας επέλεξα και εχρησιμοποίησα εις εμπιστευτικάς αποστολάς επρόδωσεν ή εφλυάρησεν ή απεκάλυψεν τι κατόπιν βασάνων υπό της ιεράς εξετάσεως». Και ως κατακλείδα προσθέτει: «Η Ελληνίς Κυπρία εφάνη αξία των ωραιότερων ελληνικών παραδόσεων».

Τα εγκωμιαστικά αποσπάσματα για τη Γυναίκα των πολυσχιδών αγώνων και των άγνωστων, εν πολλοίς, επιτευγμάτων κατά τον ένοπλο Απελευθερωτικό μας Αγώνα από τα Απομνημονεύματα του Αρχηγού της ΕΟΚΑ παραθέτει η Μαρούλα Βιολάρη Ιακωβίδου στο πρόσφατο βιβλίο της από τις Εκδόσεις Εν Τύποις υπό τον τίτλο «Μη ορρωδήσασα», που δανείζεται από άλλο χαρακτηριστικό παράθεμα του Στρατηγού Γρίβα-Διγενή στο έργο του «Χρονικόν Αγώνος ΕΟΚΑ» και με υπότιτλο «Ένα δοκιμακό αντίδωρο», δηλωτικό της ευγνωμοσύνης της και ενός ανεξόφλητου χρέους προς τις χιλιάδες συναγωνίστριές της. Το εξώφυλλο κοσμεί το εικαστικό σύμβολο της γυναικείας «Μορφής» από ομώνυμο πίνακα του Γιώργου Κοτσώνη.

Για την πολύτιμη συνεισφορά της «Θηλυκής ΕΟΚΑ» η πρώτη γυναίκα δημοσιογράφος της Κύπρου και σεμνή αγωνίστρια, παρεμπιπτόντως και επίτιμος πρόεδρος του Ελληνικού Πνευματικού Ομίλου Κύπρου (ΕΠΟΚ), ενός εκ των παλαιότερων πολιτιστικών σωματείων του τόπου με εθνικοπνευματική δράση, εισηγείται στην εισαγωγή της: «...πιστεύω ότι είναι αναγκαίο και δίκαιο να καταγραφεί εκτενέστερα, για να αναδειχθεί ο ρόλος της Κύπριας γυναίκας, η οποία μαζί και δίπλα από τον άνδρα, στην πρώτη γραμμή ή στα μετόπισθεν είχε ισάξια συμβάλει στην εποποιία του 1955-1959 την κορυφαία στιγμή της κυπριακής Ιστορίας». Και καταλήγει με την προσθήκη ότι μια τέτοια εργασία ολοκληρωμένης καταγραφής θα συνιστά παρακαταθήκη για τις επερχόμενες γενιές.

Με δάκρυ ή χαμόγελο...

Το κομψό δοκιμακό τομίδιο της Μαρούλας Βιολάρη Ιακωβίδου συγκροτείται σε αυτοτελή ενότητα από ψηφίδες ομιλιών, που κατά καιρούς εκφώνησε για τη συμβολή της Κυπρίας γυναίκας στον Αγώνα. Οι πρώτες σελίδες της συνοπτικής συγκομιδής εστιάζονται στην άνοδο της γυναίκας μετά τη λήξη του τετραετούς Αγώνα και ως «αντίδωρο» της προσφοράς της στην παραχώρηση του δικαιώματος ψήφου από τις πρώτες εκλογές για ανάδειξη πολιτικής ηγεσίας, όπως επίσης στην τοποθέτηση γυναικών σε θέσεις-κλειδιά, από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο με πρώτη γυναίκα Υπουργό Δικαιοσύνης τη Στέλλα Σουλιώτη, «ευρυμαθή νομικό και κοινωνική εργάτιδα». Στη συνέχεια, ορθώς σχολιάζει η συγγραφέας ότι για να αξιολογηθεί με κοινωνιολογικά κριτήρια η προσφορά της γυναίκας «με δράση ή αδράνεια, με σιωπή ή ομιλία, με δάκρυ ή χαμόγελο», πρέπει να εξεταστεί το πολιτικο-οικονομικό και κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο της εποχής της. Ο Αγώνας είχε προτεραιότητα στις σκέψεις και στις οποιεσδήποτε «γυναικείες» εκδηλώσεις, ακόμη και στο νυφικό της. Συγκινητικό το επεισόδιο που διαβάζουμε από τον γάμο της αγωνίστριας Κλαίρης Ξενίδου-Αγγελίδου, του «Υπερείδη» της ΕΟΚΑ, με τον σύντροφο-συναγωνιστή της Νίκο Αγγελίδη μέσα από περιγραφή της ίδιας, που

αφηγείται στο αυτοβιογραφικό της μυθιστόρημα «Κωδικός: Αταλάντη»: σε ένα δωμάτιο στην Αθήνα, στην οδό Σκουφά, εκεί, όπου από μια δράκα Κυπρίων φοιτητών προετοιμαζόταν μυστικά ο Αγώνας, τελέστηκε ο ομορφότερος γάμος με τη νυφούλα της Κ.Α.Ρ.Η.(Κύπριοι Αγωνισταί Ριψοκινδύνου Ηγεσίας) να φορά ένα λινό λευκό ταγιέρ και στεφάνι από ελιά.

Η ΝΕΦΕΛΗ

Ας μην παραλείψουμε ωστόσο να αναφέρουμε ότι και η Μ. Βιολάρη-Ιακωβίδου αποτυπώνει τα δικά της περιπετειώδη δρώμενα στο αυτοβιογραφικό της μυθιστόρημα από τις ίδιες εκδόσεις με τίτλο «Νεφέλη», φερώνυμο του θηλυκού της ψευδώνυμου στην ΕΟΚΑ, ενώ άλλες αγωνίστριες είχαν ανδρικά, για να συγχύζουν τις αρχές. Δεν έγραφε μόνο επίκαιρα κείμενα στο περιοδικό «Εγερτήριο Σάλπισμα», αλλά λόγω της δημοσιογραφικής της ταυτότητας αναλάμβανε ριψοκίνδυνες αποστολές, περνώντας με το αυτοκινητάκι της κάτω από τη μύτη των ανυποψίαστων Εγγλέζων.

Στις φυλακές της Αγγλοκρατίας...

Στο βιβλίο της Μ. Βιολάρη Ιακωβίδου, ιδιαίτερη μνεία γίνεται για την αξιοθαύμαστη δράση των κρατούμενων γυναικών στις φυλακές της Αγγλοκρατίας, όπου έραβαν σημαίες, ενώνοντας λωρίδες σεντονιών με το μπλε από τις ποδιές μικρών κρατούμενων κοριτσιών, όπου εμπύχωναν με τα θούρια και τους παιάνες τούς εννιά μελλοθάνατους που βάδιζαν στο ικρίωμα της αγχόνης και όπου διακινούσαν με διάφορα τεχνάσματα μηνύματα, συνεργώντας στην απόδραση φυλακισμένων, όπως στην περίπτωση του Πολύκαρπου Γιωρκάτζη.

Η έγνοια, η οδύνη και ο σπαραγμός της γυναίκας-μάννας για τον αγωνιστή, τον αντάρτη ή τον σκοτωμένο ήρωα γιο της, αποδίδεται στις ελεγειακές-ηρωικές σελίδες του βιβλίου. Στον κατάλογο των τραγικών, μα και περήφανων μανάδων η χαροκαμένη μάνα Αναστασία Μούσκου, μητέρα του ήρωα Χαράλαμπου Μούσκου. Τις συγκλονιστικές μεταθανάτιες στιγμές του αναπαριστά με αισθήματα ψυχικής συντριβής στο περιγραφικό μακροσκελές της ποίημα, που θυμίζει λαϊκές θρηνητικές φυλλάδες, όπως άλλωστε και των άλλων ποιητριών-μανάδων τα ηρωικά μοιρολόγια, που αφιερώνουν στους αθάνατους νεκρούς τους γιους. Το ποίημα επιτάσσεται και χειρόγραφο στο παράρτημα του βιβλίου.

Εκτενέστερες σκιαγραφήσεις της δράσης επώνυμων αγωνιστριών περιλαμβάνονται στον μνημειώδη τόμο της συγγραφέως-αγωνίστριας, που επιγράφεται «Σελίδες του Απελευθερωτικού Μας Αγώνα, όπως γράφτηκαν τότε» και που αποτελεί βιβλίο αναφοράς, εξ ου και οι τρεις εκδόσεις του. Μετά τους διθυραμβικούς προλόγους του πρώην Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού Ουράνιου

Ιωαννίδη και των αείμνηστων Κύπρου Χρυσάνθη για την πρώτη έκδοση του ΕΠΟΚ το 1992 και Μιχαλάκη Τριανταφυλλίδη, πρώην Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, εξηγεί στην εισαγωγή της ότι τα κείμενα καλύπτουν τη χρονική περίοδο 30/8/1957-15/8/1959 και είχαν δημοσιευτεί για πρώτη φορά στο περιοδικό «Times of Cyprus» και στην εφημερίδα «Εθνική». Εν συνεχεία, αναλύει τους ευνόητους λόγους της συγκέντρωσης των πολύτιμων δημοσιογραφικών μαρτυριών, καθότι πρωτίστως το πνεύμα και το ήθος της γενιάς του '55-'59 συνιστούν πηγή έμπνευσης και τόνωσης του αγωνιστικού φρονήματος. Αλλά και με λυρικούς τόνους ανάμικτων αισθημάτων, προτάσοντας «Αντί Προλόγου» στο πολύστιχο ποίημά της, που περιλαμβάνεται στη συλλογή της «Ψηφίδες Ποίησης», τιμά την «αόρατη στρατιά» των νέων που στρατολογήθηκαν στις τάξεις της ΕΟΚΑ και συμπορεύθηκαν για τον κοινό σκοπό του Αγώνα.

Σταχυολογούμε ενδεικτικά από τους αναθηματικούς στίχους στις ηρωικές μορφές των αγωνιστικών οραμάτων:

«Βρεθήκαμε έτοιμοι
/και στο “εμείς”./
Βρεθήκαμε να πειθαρχούμε/
στον Ένα και/στη μία φωνή/
των αιώνων./
/Πήρα κλαδιά από τη δάφνη σου/
κι απ’ τα μερσίνια στεφάνι/
του θαυμασμού/
και του πένθους μου».

Στις πρώτες 58 σελίδες φιλοτεχνεί με τη διερευνητική και λογοτεχνική της γραφίδα τις προσωπογραφίες νεαρών γυναικών μέσα από φιλικές συνεντεύξεις με τις ίδιες είτε με συγγενικά πρόσωπα της οικογένειάς τους, αντλώντας ενδιαφέρουσες πληροφορίες γύρω από την παιδική και εφηβική τους ηλικία και κυρίως για τα συγκαιρινά τους χρόνια της εμπλοκής τους στην ΕΟΚΑ, στιγμιότυπα της αγωνιστικής τους δράσης, τη σύλληψη και τη φυλάκισή τους από τους Άγγλους ή τη νοσηλεία τους στα νοσοκομεία από τα βασανιστήρια και τα ψυχικά τραύματα.

Τα κείμενα διανθίζονται από μαυρόασπρες φωτογραφίες των ηρωικών κοριτσιών με τις μελαγχολικές φυσιογνωμίες, που αποπνέουν πηγαία ευγένεια, αριστοκρατική σεμνότητα και ανεπιτήδευτη αιδώ, την πνευματική καλλιέργεια και το χριστιανικό ήθος αληθινών Ελληνίδων, όπως διαπιστώνεται από την ψηλάφηση μερικών πτυχών της ζωής και του χαρακτήρα τους.

Οι υποβλητικοί δημοσιογραφικοί τίτλοι προδιαθέτουν εικονοπλαστικά για το περιεχόμενο, που τις περισσότερες φορές προσλαμβάνεται ως επεισοδιακό μυθιστόρημα και ζωντανεύει από τις ανάγλυφες λεπτομερείς περιγραφές, τους σύντομους φυσικούς διαλόγους και τις ζωντανές στιχομυθίες. Ενδεικτικά και πάλι επισημαίνουμε: «Από τα κρατητήρια στον λευκό θάλαμο του νοσοκομείου», όπου είχαν εγκλειστεί την ίδια περίοδο οι τρεις αδελφές Λούλα, Ουρανία και Μαρούλα Κοκκίνου. «Πίσω από τους τοίχους των φυλακών μια κοπέλα ζωγραφίζει: Αλίκη Στρογγυλού»: Οι απεικονίσεις τριών πινάκων της 19χρονης κοπέλας-συνδέσμου της ΕΟΚΑ στο κεφάλαιο μαρτυρούν την εικαστική της δεξιοτεχνία. Ενώ «Στο μικρό χωριατόσπιτο του Παλαιχωριού» επιστρέφει η αποφυλακισμένη Μαρούλα Καραολή, αδελφή του απαγχονισθέντος ήρωος Μιχαλάκη Καραολή. Η Στέλλα Κωνσταντίνου, η Ελενίτσα Σεραφείμ και η Ρίτα Ανθούλη των αντίστοιχων κεφαλαίων σμίγουν με πολλές άλλες «Ελεύθερες Πολιορκημένες» διά αγωνιστικής χειρός Μ. Ιακωβίδου Βιολάρη.

Πηγή: philenews.com